

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Tham khảo chọn lọc những bài văn mẫu hay trình bày cảm nhận về vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách của Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Đề bài: Em hãy trình bày cảm nhận về vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách của Lê Hữu Trác trong đoạn trích “*Vào phủ chúa Trịnh*”.

Bài làm:

Bài văn đạt điểm cao của học sinh lớp 11 THPT Hồng Bàng

Lê Hữu Trác được biết đến là một danh y bậc nhất của thời trung đại. Ông không chỉ là một thầy thuốc giỏi mà còn là một nhà văn, nhà thơ tài ba. Tác phẩm nổi bật nhất ông để lại là “Thượng kinh kí sự”, vờn ngợi bút miêu tả sắc sảo, không chỉ phơi bày hiện thực cuộc sống xa hoa, tráng lệ nơi phủ chúa, mà đằng sau đó ta có thấy sáng lên tấm lòng, nhân đức cao đẹp của một con người đại tài.

“Thượng kinh kí sự” là tập kí sự được viết bằng chữ Hán, hoàn thành năm 1783. Tác phẩm ra đời nhân sự kiện chúa Trịnh Sâm cho mời Lê Hữu Trác ra kinh đô chữa bệnh cho thế tử Trịnh Cán. Tác phẩm này đã phơi bày quang cảnh kinh đô, cuộc sống xa hoa nơi phủ chúa quyền uy, đầy thế lực. Đoạn trích “Vào phủ chúa Trịnh” tuy chỉ là một trích đoạn ngắn ngủi nhưng đã phần nào nói lên nhân cách, vẻ đẹp trong tâm hồn tác giả: Coi thường lợi danh và là người thầy thuốc lương thiện, có y đức.

Khi đang ở quê nhà Hương Sơn - Hà Tĩnh, sáng sớm tinh mơ đã có người đến gõ cửa rất gấp triệu ông vào cung bắt mạch, kê đơn, chữa bệnh cho thế tử Cán, ông ăn vận chỉnh tề và theo họ đến kinh đô. Trước khung cảnh phủ chúa nguy nga, sa hoa khiến cho một người vốn “con quan, sinh trưởng ở chốn phồn hoa, chỗ nào trong cảm thành mình cũng đã từng biết” cũng phải ngỡ ngàng “bước chân đến đây mới hay cảnh giàu sang của phủ chúa thực khác hẳn người thường”. Những gì ông thấy trên đường vào nơi thâm cung khiến ông không khỏi ngỡ ngàng, với cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, trăm hoa đua sắc ở khắp mọi nơi, quang cảnh thực khác thường. Không phải ngẫu nhiên mà Lê Hữu Trác là lại có nhã hứng ngâm thơ, mà qua những vần thơ ấy ông thể hiện sự giàu sang khác thường, một niềm báo chảnh lạnh ở nơi phủ chúa: Cả trời nam sang nhất là đây. Bao nhiêu cổ vật, chân cầm dị thú đều tập trung cả ở nhà phủ chúa, khiến cho những con người “quê mùa” như tác giả không khỏi ngỡ ngàng: “Quê mùa, cung cấm chưa quen/ Khác gì ngư phủ đào nguyên thuở nào”.

Sự ngỡ ngàng, bất ngờ đó ngày một tăng lên khi ông đi sâu vào trong phủ chúa, những cái điểm lớn, cột và bao lơn lượn vòng, kiểu cách xinh đẹp, hay những cái cây và hòn đá lạ lùng mà nhân gian chưa từng gặp đều tụ hội ở nơi phủ chúa. Những đồ vật được dùng trong phủ chúa đều là những đồ vật giá trị, son son thép vàng: đồ nghi trượng, sập, võng điều,... cung cách sinh hoạt hết sức xa hoa. Nhìn những đồ vật đó tác giả “chỉ dám ngước

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

mắt nhìn rời lại cúi đầu đi”. Hành động đó cho thấy tính cách coi thường danh lợi của tác giả. Trước sự sa hoa, quyền quý ở nơi phủ chúa ông không sợ hãi, không ham mê mà coi thường tất cả phùng danh lợi đó. Ta có thể thấy trong đoạn trích này, giọng điệu mỉa mai, châm biếm của tác giả được ẩn dấu rất kỹ lưỡng, đó chỉ là cái cười kênh rất nhẹ, rất kín đáo mà ta khó lòng nhận ra. Những lời nhận xét, bình luận mà dường như không phải: “Bước chân đến đây mới hay cảnh giàu sang của vua chúa thực khác hẳn người thường” hay “Tôi bấy giờ mới biết cái phong vị của nhà đại gia”. Qua các lời nhận xét đó đã cho thấy thái độ coi thường danh lợi, một cách rất kín đáo Lê Hữu Trác đã cho người đọc thấy được cốt cách cao đẹp của bản thân.

Không chỉ vậy, ông còn là một người thẳng thắn, không sợ uy quyền. Trước khi trả lời câu hỏi của Quan Chánh đường, Lê Hữu Trác đã được quan Chánh đường rào đón trước về cách chữa bệnh nên “dùng thức thuốc công phạt” để tác giả liệu điều kê thuốc theo đúng ý quan Chánh đường. Nhưng trước những lời nói đó, Lê Hữu Trác không hề sợ hãi, bằng sự chuẩn đoán của bản thân, ông vẫn kê đơn thuốc theo những gì mình cho là tốt nhất cho người bệnh: “Tôi thấy thánh thể gầy, mạch lại tế, sắc. Thế là âm dương đều bị tổn hại, nay phải dùng thuốc thật bổ để bồi dưỡng tì và thận, cốt giữ cái căn bản thiên và làm nguồn gốc cho cái hậu thiên...”. Sự bộc trực, thẳng thắn này một phần xuất phát từ sự coi thường danh lợi của tác giả, đồng thời cũng là từ tấm lòng y đức, lương thiên của ông.

Bên cạnh đó, qua đoạn trích này ta còn thấy Lê Hữu Trác là một người thân thuốc có y đức, có lương tâm với người bệnh. Vốn không cầu danh lợi, ông rời xa chốn kinh thành về tận Hương Sơn – Hà Tĩnh để bốc thuốc chữa bệnh cho người dân, khi được triệu vào cung chữa bệnh ông cũng mang hết tài năng và kiến thức của bản thân để chữa bệnh cho thế tử Trịnh Cán. Nhưng sau khi khám xong, trong ông bị hai mâu thuẫn giằng xé, là chữa bệnh hay không chữa bệnh cho thế tử. Nếu chữa bệnh khỏi cho thế tử lại sợ “mình không ở lâu, nếu mình làm có kết quả ngay thì sẽ bị danh lợi nó ràng buộc, không sai về núi được nữa. Chi bằng ta cứ dùng thứ phương thuốc hòa hoãn, nếu không trúng thì cũng không sai bao nhiêu”. Nếu làm như vậy ông sẽ được thỏa mãn cái thú điền viên, được chữa bệnh cho người nghèo và không bị phùng lợi danh cuốn vào. Nhưng với y đức vốn có của một người thầy thuốc liệu ông có thể làm được như vậy hay không? Rất nhanh sau đó ông đã tự đưa ra câu trả lời cho chính mình: “Cha ông mình đời đời chịu ơn của nước, ta phải dốc hết cả lòng thành, để nối tiếp cái lòng trung của cha ông mình mới được”. Trước hết ông đưa ra lí do muốn tiếp nối lòng trung của cha ông, tổ tiên để không phụ lại công ơn cha ông để lại, nhưng đằng sau đó còn là cả tấm lòng, là cả nhân cách y đức sáng ngời của ông. Trước người bệnh, không kể đó là ai ông chỉ có một lòng chữa và giúp họ khỏi bệnh. Tấm lòng cao cả, y đức hơn người đó đã giúp ông chiến thắng những mong muốn, nhu cầu của bản thân. Lê Hữu Trác quả là con người giàu lòng y đức và thương người.

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Chỉ trong một trích đoạn ngắn, nhưng người đọc đã phần nào thấy được vẻ đẹp nhân cách và tâm hồn của Lê Hữu Trác. Ông là người coi thường danh lợi, phú quý, là một vị lương y tài giỏi, nhân đức.

Một số bài văn hay tuyển chọn qua các kì thi

Bài tham khảo 1:

Hải Thượng Lãn Ông Lê Hữu Trác là một danh y tài năng, giàu y đức, sống vào cuối thế kỉ XVIII, thời vua Lê - chúa Trịnh. Ông còn là một nhà văn, nhà thơ đáng kính. Trong cuốn “Thượng kinh kí sự” (viết năm 1782), với ngòi bút kí sự chân thực và sắc sảo, ông đã vẽ lại một bức tranh sinh động về cuộc sống xa hoa trong phủ chúa Trịnh, về quyền uy, thế lực của nhà chúa, miêu tả kinh đô Thăng Long lúc bấy giờ nhân dịp ông được triệu vào kinh đô chữa bệnh cho thế tử Trịnh Cán. Đoạn trích *Vào phủ chúa Trịnh* là một trong những đoạn thể hiện tập trung giá trị của tác phẩm kí sự này. Cũng qua đoạn trích, ta thấy được đôi nét về tâm hồn và nhân cách của Hải Thượng Lãn Ông.

Đoạn trích *Vào phủ chúa Trịnh* cũng như tập *Thượng kinh kí sự* khắc họa chân thực những điều mắt thấy tai nghe nhân dịp Lãn Ông được triệu vào kinh đô chữa bệnh cho thế tử Trịnh Cán. Qua đoạn trích, ta còn thấy rõ vẻ đẹp tâm hồn, nhân cách của ông: đó là sự coi thường danh lợi, giữ cho nhân cách được trong sạch.

Lê Hữu Trác ngỡ ngàng trước quang cảnh kinh đô. Đó là bởi “cái cảnh giàu sang của vua chúa thực khác hẳn người thường” (!). Cảnh giàu sang ở đây khác quá. Lê Hữu Trác, vốn con quan, sinh trưởng ở chốn phồn hoa cũng phải thốt lên rằng: “Cả trời Nam sang nhất là đây!” Bao nhiêu giàu sang phú quý đều tập trung ở phủ chúa. Những người dân bình thường có bao giờ được biết đến cái cảnh sang giàu này. Nhưng đó cũng mới chỉ là cái biểu hiện ban đầu. Bài thơ mà cụ Lê Hữu Trác ngâm dọc đường đi được kết thúc bằng câu:

“Quê mùa, cung cấm chưa quen

Khúc gì ngư phủ đào nguyên thừa nào!”

Câu kết thúc ấy đã phần nào phản ánh tâm tư của cụ. Cuộc sống bên ngoài và bên trong phủ chúa thật là khác nhau. Giống như người ngư phủ năm xưa lạc vào chốn thần tiên, huyền ảo, thơ mộng. Có một cảm giác xót xa lẫn quất ở đâu đây. Một sự phân vân, trăn trở trong tâm hồn người làm nghề y. Không phải ngẫu nhiên cụ Trác có hứng ngâm thơ chơi, mà đó là để ghi nhớ cái sự giàu sang khác thường trong phủ chúa. “Đâu đâu cũng là cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, danh hoa đua thắm, gió đưa thoang thoang mùi hương.” Được ngồi trên cang để vào phủ mà “khổ không nói hết”. Chỉ với chi tiết ấy đã cho thấy

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

tâm hồn Lê Hữu Trác không hợp với chốn này. Ông sinh ra không phải để dành cho những chốn “rèm châu, hiên ngọc, bóng mai ánh vào”.

Sự ngỡ ngàng ngạc nhiên cũng được tăng dần qua từng nơi cụ đặt chân đến. “Những cái cây lạ lùng và những hòn đá kì lạ” chưa bao giờ thấy được đặt trong cái điểm ven hồ. Rồi những đồ dùng trong phủ chúa đều được sơn son thếp vàng, từ cái kiệu để vua chúa đi, đến các đồ nghi trượng, từ cái sập đến những cây cột... Bàn ghế thì toàn những đồ đặc “nhân gian chưa từng thấy”. Tác giả chỉ dám “ngước mắt nhìn rồi lại cúi đầu đi”. Cái cử chỉ cúi đầu đi ấy chứng tỏ rằng Lê Hữu Trác không phải là người đam mê vinh hoa phú quý, ham tiền bạc hay lợi lộc. Đó là một nét đẹp trong nhân cách con người ông. Ông cảm thấy lạ lẫm và lạc lõng giữa cuộc sống xa hoa trong phủ chúa. Tất cả những điều đó đều bộc lộ qua ngòi bút kí sự đặc sắc, chân thực.

Nhân cách và tâm hồn danh y họ Lê còn được bộc lộ ngay trong suy nghĩ của ông khi kê đơn thuốc cho thế tử Trịnh Cán. Một đấu tranh quyết liệt trước tòa án lương tâm. Một bên là sự trói buộc của công danh, một bên là cái tâm của người thầy thuốc, cái đạo làm người, cái phận làm bề tôi. “Nếu mình làm có kết quả ngay thì sẽ bị danh lợi ràng buộc, không làm sao về núi được (...). Nhưng rồi lại nghĩ: “Cha ông mình đời đời yêu nước, ta phải dốc hết lòng thành, để nối tiếp cái lòng trung của cha ông mình mới được”. Có thể thấy Lê Hữu Trác là người không màng công danh, không ham bổng lộc. Ngược lại ông còn đấu tranh với chính mình để thoát khỏi sự ràng buộc ấy, để được sống tự do cùng núi non để tâm hồn thanh thản. Mặt khác ông cũng là người thầy thuốc có tâm huyết và giàu đức độ. Vì thế mà ông đã kê cho thế tử “phương thuốc hòa hoãn nếu không trúng thì cũng không sai bao nhiêu”, vì lương tâm không cho phép. Nếu làm sai thì sẽ phải phỉ báng cái nghề y của mình, sẽ có lỗi với lòng mình; nếu làm đúng và tốt thì sẽ bị danh lợi ràng buộc. Dù thế nào cũng phải giữ được cho tâm hồn trong sạch, giữ cho nhân cách được trọn vẹn. Cách lí giải về bệnh tình của Trịnh Cán cũng như diễn biến suy nghĩ, tâm trạng của ông khi kê đơn cho thấy Lê Hữu Trác là người thầy thuốc có lương tâm.

Như vậy, từ cách nhìn của Lê Hữu Trác đối với đời sống nơi phủ chúa, đến sự suy nghĩ cân nhắc khi kê đơn cho thế tử đều cho thấy ông là người có tâm huyết với nghề và có nhân cách, giàu đức độ, coi thường công danh, bình thường danh lợi và một chút đau xót trước cảnh sống xa hoa, quyền quý của chúa Trịnh.

Tài năng ấy, tâm hồn ấy, nhân cách ấy của Lê Hữu Trác đã giúp cho ông sống mãi trong lòng người thầy thuốc nói riêng, người dân đất Việt nói chung. Ông xứng đáng được phong tặng danh hiệu ông tổ của nghề thuốc và được người đời sau nhắc đến với lòng thành kính nhất.

Bài tham khảo 2:

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Lê Hữu Trác, hiệu Hải Thượng Lãn Ông là một danh y nổi tiếng thế kỉ XVIII. Ông không chỉ là một nhà y học tài năng mà còn là một nhà văn, nhà thơ rất đáng trân trọng của dân tộc ta. Ông đã để lại cho đời sau một sự nghiệp y học đồ sộ; bên cạnh đó ông còn có những tác phẩm văn chương rất quý giá.

Thượng kinh kí sự là tập kí viết bằng chữ Hán của Hải Thượng Lãn Ông. Tác phẩm ghi chép lại những điều ông mắt thấy tai nghe trong một chuyến đi từ Hương Sơn (Hà Tĩnh), nơi ông sống ẩn dật, đến kinh đô Thăng Long, vào phủ Chúa theo "Thánh chỉ" để chữa bệnh cho Thế tử Trịnh Cán. Tác phẩm cho ta thấy quang cảnh ở kinh đô, quyền uy thế lực của nhà Chúa, và cuộc sống xa hoa trong phủ Chúa Trịnh, đồng thời cũng cho thấy tâm hồn, nhân cách của một vị danh y tài cao, đức trọng. Đoạn trích "Vào phủ Chúa Trịnh" là một trong những đoạn văn thể hiện tập trung tư tưởng này.

Đoạn trích bắt đầu từ lúc tác giả đã đến Thăng Long, hiện ở đỉnh Trung Kiên trong phủ Chúa được triệu vào khám bệnh cho Thế tử. Thời gian được ghi rõ là ngày "mồng một tháng hai", "sáng tinh mơ"; và nói rõ nguyên do sự việc "có Thánh chỉ triệu vào cung" - đó là đặc điểm của thể kí sự. Ở kinh đô được nhìn thấy cảnh giàu sang, xa hoa, Lê Hữu Trác đã tả lại quang cảnh ấy một cách chân thực bằng cái nhìn khách quan và tâm hồn giàu cảm xúc. Điều đáng lưu ý là cảnh vàng son nơi phủ Chúa hiện lên như một thiên đường: "Tôi ngẩng đầu lên đâu đâu cũng là cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, danh hoa đua thắm, gió đưa thoang thoang mùi hương. Những dãy hành lang quanh co nối nhau liên tiếp. Người giữ cửa truyền báo rộn ràng"... Tâm hồn tác giả nhạy cảm, giàu tình yêu thiên nhiên, nhưng với cảnh giàu sang, xa hoa nơi phủ Chúa, Hải Thượng Lãn Ông vẫn có một giọng trào lộng. Tất cả tâm hồn, tình yêu thiên nhiên, cùng thái độ trào lộng ấy đều được thể hiện rõ nét trong việc miêu tả và tự thuật. Hải Thượng viết:

"Tôi nghĩ: Mình vốn con quan, sinh trưởng ở chốn phồn hoa, chỗ nào trong cấm thành mình cũng từng biết. Chỉ có những việc trong phủ Chúa... mới hay cái cảnh giàu sang của Vua Chúa thực khác hẳn người thường". Rồi tác giả làm thơ miêu tả nói là "để ghi nhớ" cảnh này:

"Lính nghìn cửa gác đông nghiêm nhặt

Cả trời Nam sang nhất là đây!

Lầu tầng gác vẽ chân mây,

Rèm châu, hiên ngọc, bóng mai ánh vào...

Quê mùa cung cấm chưa quen,

Khác gì ngư phủ đào nguyên thuở nào!"

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Lời thơ mới đầu tương như là lời ngợi ca cảnh đẹp nơi phồn hoa, nhưng nghĩ cho kĩ thì tâm hồn tác giả rung cảm với vẻ đẹp thiên nhiên chỉ có một phần. Toàn bộ nội dung của bài thơ như có chất trào lộng, châm biếm, tuy Hải Thượng Lãn Ông không thể bộc bạch ra được.

Cảnh cung đình hiện lên như ở cõi tiên với những "lầu son, gác tía", "hiên ngọc, rèm châu". Tác giả nói mình là "ngư phủ" lạc vào chốn "đào nguyên" theo tích trong Đào hoa nguyên kí của Đào Tiềm. Nói như vậy không rõ là để ngợi ca phủ Chúa hay là để mỉa mai? Rồi tác giả còn miêu tả cặn kẽ hơn các ngôi điểm và cảnh quan cũng theo giọng điệu nửa khen nửa chê ấy: "Điểm làm bên cái hồ, có những cây lạ lùng và những hòn đá kì lạ. Trong điểm, cột và bao lơn lượn vòng, kiêu cách thật là xinh đẹp".

Trong lối diễn đạt ấy, tác giả đã khéo léo ngầm ý phê phán. Ông lên án cuộc sống xa hoa nơi phủ Chúa một cách kín đáo.

Là một người coi trọng chữ "đức", lánh xa danh lợi, Hải Thượng Lãn Ông không coi trọng lối sống xa hoa. Hơn nữa, trên quan điểm vì con người, vì dân, Hải Thượng Lãn Ông thấy rõ nơi phủ Chúa là hiện thân của sự bóc lột, trái ngược với đời sống nhân dân. Ông diễn đạt điều này một cách khéo léo là "cảnh giàu sang của vua chúa thực khác hẳn người thường".

Tài năng của ông được người đời truyền tụng là làm thuốc hay, nổi tiếng như "sấm động bên tai"... Và việc ông được tiến cử chữa bệnh cho Thế tử là một cơ hội để tiếng tăm càng nổi hơn, và quan thái y là tước vị sẽ đến với ông chắc chắn. Song, với Hải Thượng Lãn Ông, tất cả những thứ danh lợi ấy chỉ là phù phiếm. Ông không muốn vướng vào vòng danh lợi, cũng như những bậc ẩn sĩ thời xưa mà Đào Tiềm là một tấm gương.

Quan niệm của các Nho gia, Đạo gia xưa kia đều không màng danh lợi. Đó là vì họ ham mê lí tưởng cao đẹp hơn, và quan trọng là phải giữ cho tâm hồn, cốt cách của mình được trong sạch.

Cho nên, khi xem bệnh cho Thế tử, Hải Thượng Lãn Ông cuối cùng đã tìm cách để "hoà hoãn", sao cho vừa giữ được mình khỏi tiếng "bất trung", lại vừa tránh được việc phải ở lại làm quan. Cũng đã có sự đấu tranh tư tưởng diễn ra trong tâm trạng của Hải Thượng Lãn Ông. Nhưng đó không phải là sự đấu tranh giữa cái danh lợi với sự trong sạch của tâm hồn, mà là giữa đạo "trung" của kẻ bề tôi với lòng ham "về núi" của kẻ sĩ thời loạn. Và cuối cùng, ta thấy lòng ham "về núi" của kẻ sĩ thanh cao đã thắng: ông đã thật sự thoát được khỏi vòng danh lợi, dũng cảm và thông minh để từ chối việc chữa bệnh cho Trịnh Cán, một Thế tử trẻ con, ốm yếu, bệnh hoạn...

Sự phân tích y thuật của ông thể hiện sự am hiểu ý lí sâu sắc, khác hẳn với cách hiểu của bọn quan thái y, và làm cho bọn họ phải kính nể. Tuy nhiên, tài năng của Hải Thượng

Vẻ đẹp tâm hồn và nhân cách Lê Hữu Trác qua đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh

Lãn Ông không được sử dụng để phục vụ bọn vua chúa xa hoa, càng không phải để phục vụ việc mưu cầu lợi ích cho riêng mình, mà là để phục vụ nhân dân.

Bằng ngòi bút kí sự chân thực sắc sảo, Lê Hữu Trác đã phản ánh được cuộc sống xa hoa nơi phủ Chúa và qua đó, ta thấy hiện lên tâm hồn và nhân cách của Hải Thượng Lãn Ông: đó là một tâm hồn trong sạch, một nhân cách lớn của một nhà y thuật tài ba và đạo đức.

Tác phẩm *Thượng kinh kí sự* xứng đáng là viên ngọc quý của nền văn học trung đại Việt Nam.